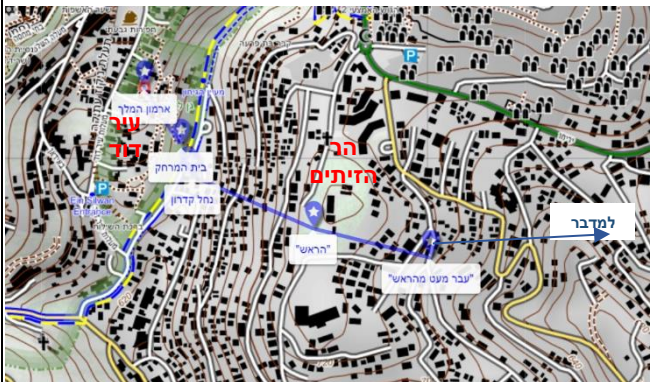

ספר שמואל ב' מרד אבשלום - פרקים טו-יט

נושא	פרק	תכנים מרכזיים
<p style="text-align: center;">נקודות והצעות להוראה</p>		
<p>הקדמה</p> <p>מרד אבשלום תופש מקום נרחב בספר שמואל, והוא מתואר לאורך חמישה פרקים – מהכנת המרד ועד שיבת דוד מגלותו במחנים. המאורעות המתוארים בו קשים, ובמרכזן עמידתו של אבשלום כנגד אביו ומרידתו בו באופן נורא, שאין הדעת סובלת. רבים ראו באבשלום את הדמות של "בן סורר ומורה", כדברי המדרש - "וכן אתה מוצא בדוד לפי שנשא את מעכה בת תלמי מלך גשור יצא ממנה אבשלום בן סורר ומורה." (פסיקתא זוטרתא דברים). על אף שכל מעשיו של אבשלום בחטא וביוהרה, דוד מקבל עליו את הרעה ויוצא מן העיר, ובזאת נתקיימו דברי נתן הנביא במשל כבשת הרש - "הנני מקים עליך רעה מביתך", ואין רעה גדולה יותר מבן הקים באביו ומבקש להרגו ולרשת את מלכותו. דוד מצידו מגלה כלפי אבשלום חמלה רבה. הוא אינו פוסק לרגע מלראות בו בן אהוב, ורוצה בטובתו ובשובו, דבר שמקומם עליו את יואב בן צרויה ואנשיו. הלימוד נע, אפוא, בין שני קטבים: מחד – המרד הקשה ודמותו של אבשלום שהיא ניגוד חריף למה שנצטוינו בתורה: "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ", ומאידך – דרכו של דוד, המצדיק עליו את הדין, ואיננו רוצה בנקמה אלא בתיקון, בהשלמה ובאחדות. כדרכנו בלימוד ספרי נביא, הצעתנו היא ללמוד ברצף יחידות שלמות מתוך סיפור המעשה ולדון בתוכן המרכזי. בסוף הלימוד נערוך סיכום לכלל המעשה.</p>	<p>א-ו: "וַיִּגְנֹב אֲבִשְׁלֹום אֶת-לֵב אִנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל": איתור הפעולות שעשה אבשלום להטות אליו את לב העם: 1. סיגל לעצמו גינוני מלכות – "מִרְכָּבָה וְסִסִּים וְחֻמָּשִׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו" 2. הקדים ופגש את כל הבא למלך למשפט תוך גילויי תמיכה ואהדה: "דְּבָרֶיךָ טוֹבִים וְנִלְחִים!" ..מי יִשְׁמְנִי שֹׁפֵט בְּאַרְצִי! ..כֹּל אִישׁ אֲשֶׁר יְהִי לִי רִיב וּמִשְׁפָּט יִהְיֶה לִּי" 3. הפגין התעניינות בכל אדם – "אִי מִזֶּה עִיר אַתָּה", וכבוד וחנופה להמון העם – "וְהִיא בְּקֶרֶב אִישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לּוֹ וְשָׁלַח אֶת יָדוֹ וְהִחְזִיק לּוֹ וְנָשַׁק לּוֹ" ..</p> <p>ז-יב: פרוץ המרד: אבשלום מבקש מאביו ללכת ולשלם את הנדר אשר נדר בשבתו בגשור "כִּי נָדַר נָדַר עֲבָדְךָ...אִם יִשׁוּב יִשְׁיבֵנִי ה' וְרוּשְׁלָם יְעֲבֹדְתִי אֶת ה'", ודוד משלחו לחברון.</p> <p>אבשלום לוקח עימו "מֵאֵתֵים אִישׁ מִירוּשָׁלַם קְרָאִים וְהִלְכִים לְתַמָּם" ..; עם תקיעת השופר מתחיל המרד, והמרגלים אשר שלח מכריזים בכל שבטי ישראל "מֶלֶךְ אֲבִשְׁלֹום בְּחֶבְרוֹן!"; המרד מתחזק במהירות – "וַיְהִי הַקָּשָׁר אֲמִץ וְהָעָם הֹלֵךְ נֹרֵב אֶת אֲבִשְׁלֹום"; בין ההולכים אחר אבשלום – "אֲחִיתֹפֶל הַגִּילְגָי יוֹעֵץ דָּוִד"</p>	<p style="text-align: center;">פרוץ המרד</p> <p style="text-align: center;">פרק טו</p>
<p>אבשלום הכתוב מעיד על מעשי אבשלום "וַיַּעַשׂ אֲבִשְׁלֹום כַּדְּבַר הַזֶּה לְכֹל יִשְׂרָאֵל". כיצד יתכן לפגוש את כל הבאים למלך למשפט ולומר לכולם שהם צודקים? .. דרך הפסוקים הללו מתגלה דמותו של אבשלום ומידותיו הרעות: נוהג בשררה ובראוותנות ("רכב ופרשים") מדבר במרמה ולא ביושר ("דְּבָרֶיךָ טוֹבִים וְנִלְחִים וְשָׁמַע אִין-לֶךְ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ") מרבה בחנופה ("וְשָׁלַח אֶת-יָדוֹ וְהִחְזִיק לּוֹ וְנָשַׁק לּוֹ") וכן: כוחני ("רָאוּ חִלְקַת יוֹאָב...לְכֹוּ וְהִצִּיתוּהָ בְּאֵשׁ", מעשה אמנון) גונב דעת אביו ("אֶלְכָה נָא וְאֲשַׁלֵּם אֶת נְדָרֵי אֲשֶׁר נָדַרְתִּי") וכמובן, הנורא מכל - קם באביו ומורד בו ובמלכותו.</p> <p>ההכנות למרד – בראשית הפרק אנו עדים לסדרה של פעולות גלויות שעושה אבשלום בירושלים כדי לבסס את מעמדו בעיני הציבור. בהמשך הפרק אנו למדים כי במקביל לכך התבצעה גם פעילות סמויה – "וַיִּשְׁלַח אֲבִשְׁלֹום מְרַגְלִים בְּכָל שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל" (פס' י). תפקידם של המרגלים היה ללמוד את הלכי הרוח, להשפיע, ולהמתין ל"סימן הקריאה" – שרשרת תקיעות השופר אשר תסמל את המלכת אבשלום בחברון. כך הכין אבשלום רשת של תמיכה רחבה אשר זקפה ראש בבת-אחת בכל רחבי הארץ עם פרוץ המרד.</p> <p>"וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבַּעִים שָׁנָה" זהו פסוק מוקשה מאד. ארבעים שנה למה? רש"י מביא את דברי רבותינו: "מקץ ארבעים שנה ששאלו ישראל מלך משמואל, נתגלגל דבר מרד והשפלה במלכות". לדעתם הנביא מציין את הזמן שעבר מבקשת המלך כדי להזכיר וללמד באמצעות מעשה אבשלום על הסכנה הטמונה במשטר המלוכה.</p> <p>"אֶלְכָה נָא וְאֲשַׁלֵּם אֶת נְדָרַי.. בְּחֶבְרוֹן" אפשר לשאול את התלמידים מדוע לדעתם בחר אבשלום בחברון כמקום ההכרזה על המרד</p>		

שלוחת הר הזיתים-צופים מפרידה בין ירושלים הקדומה (הר הבית ועיר דוד) לבין המדבר. ביניהם עובר נחל קדרון, והוא הגבול של ירושלים. "מעלה הזיתים" מוביל מאפיק הנחל אל ראש ההר. כדאי לסדר את התחנות הנזכרות ביציאת דוד מהעיר על בסיס הרקע הגיאוגרפי:

- 1 - המלך "וכל ביתו" יוצאים מארמון המלך
- 2 – "בית המרחק" - לוחמים רבים וגם אתי הגתי מצטרפים למלך
- 3- נחל קדרון – דוד מחזיר את צדוק ואביתר עם הארון
- 4- "הראש" – דוד פוגש את חושי ושולח אותו לעיר
- 5 – דוד יורד "מעט מהראש", ציבא מגיע עם אספקה

6 – כאשר דוד יורד מהקצה השני של הר הזיתים הוא מגיע לערבות המדבר, שם פוגש בהם שמעי בן גרא מבחורים "יצא יצאו ומקלל".

דוד יורד עד האישור המישורי בואכה יריחו - ערבות המדבר, וממתין שם, עד שמגיעה האזהרה ששולח חושי באמצעות אחימעץ ויהונתן.

הכרתי הפלתי ביטוי זה כבר נזכר (פ, יח) ומופיע מספר פעמים בספר שמואל ומההקשר עולה כי זהו כח לוחם מיוחד (ר' גם פרק כ פס' ז), ברשות בניהו בן יהוידע מגיבורי דוד. בתרגום יונתן פירש: "הכרתי והפלתי - קשתיא וקלעיא", וברד"ק הובא: "ויש מפרשים: שתי משפחות שהיו מישראל שהיו סרים אל משמעת המלך ורואים פניו תמיד, ובניהו בן יהוידע בראשם". לעומת זאת, בתלמוד בבלי (סנהדרין טז.) הובא המדרש: "בניהו בן יהוידע" – זו סנהדרין, "הכרתי והפלתי" – אלו אורים ותומים. ולמה נקרא שמם הכרתי והפלתי? כרתי – שכורתי את דבריהם (פסק חתוך), פלתי – שמופלאין במעשיהן"

מנוסה ללא קרב? אחת השאלות הגדולות העולות מקריאת הפרק היא תגובתו של דוד להכרזתו של אבשלום בחברון: "קומו ונברכה כי לא תהיה לנו פליטה מפני אבשלום! מהרו ללכת פן ימהר והשגנו...! הזהו דוד שהמית את גלית הפלשתי בלא חרב? זהו דוד אשר הכה חילות רבים ועשה לו שם, בשוב מהכותו את ארם?" יוצא במנוסה מהעיר ומפקיר אותה ללא קרב? התשובה נמצאת בדבריו של דוד לצדוק הכהן בנימוק להשבת הארון: "אם אמצא חן בעיני ה' והשבני, והראני אתו ואת-נהו. ואם לא יאמר: לא חפצתי בך, הנני יעשה לי כפאשר טוב בעיני!" היכן אמר ה' לדוד כי לא חפץ בו? דוד קורא את מה שמתרחש כאילו ה' מדבר אלי, ואומר לו: "לא חפצתי בך". דוד

יג-יח: הידיעה מגיעה אל דוד בירושלים: "היה לב איש ישראל אחר אבשלום"; דוד פונה אל אנשי ביתו "קומו ונברכה כי לא תהיה לנו פליטה מפני אבשלום!" "מהרו ללכת!"; עם יציאתו של המלך מהארמון עד ל"בית המרחק" מצטרפים אליו עבדיו ועם רב ובתוכם הכוחות הלוחמים – "הכרתי הפלתי", ואנשי הגיתים.

יט-כב: איתי הגתי: איתור הדו-שיח בין דוד לאיתי בטרם ירדו לקדרון: **דברי דוד** – "שוב ושב עם המלך כי נכרי אתה וגם גלה אתה למקומך...תמול בואך והיום אני עך עמנו ללכת? שוב והשב את אחיך עמך!" **תשובת איתי** – "סי ה' וסי אדני המלך! כי אם במקום אשר יהיה שם אדני המלך, אם למות אם לחיים, כי שם יהיה עבדך!"

כג-כו: השבת הארון: הכהנים צדוק ואביתר, ועימם הלויים, יוצאים עם דוד מירושלים, ומביאים איתם את ארון הברית. עם מעבר נחל קדרון מצווה דוד על צדוק להשיב את הארון: "השב את ארון האלהים העיר!" והנימוק: "אם אמצא חן בעיני ה' - והשבני והראני אתו ואת נהו; ואם לא יאמר לא חפצתי בך - הנני יעשה לי כפאשר טוב בעיניו!" דוד אומר לצדוק כי הוא ימתין "בערבות המדבר" לידיעות אשר יגיעו ממנו ע"י אחימעץ ויהונתן – "עד בוא דבר מעמכם להגיד לי"

ל-לז: חושי הארכי: עם מעבר נחל קדרון יוצא דוד את העיר כגולה וכאבל: "...ודוד עלה במעלה הזיתים עלה ובוכה, וראש לו חפוי (מכוסה), והוא הלך יחף, וכל העם אשר אתו חפו איש ראשו ועלו עלה ובכה..."; כאשר דוד שומע כי אחיתפל עם המורדים הוא נושא תפילה מיוחדת: "סכל נא את עצת אחיתפל ה'"; ; בראש ההר פוגש דוד בחושי הארכי "קרוע כתנתו ואדמה על ראשו"; דוד אומר לחושי כי יהיה לתועלת רבה יותר אם ישוב לעיר ויצטרף לאנשי אבשלום וכך יוכל להעביר מידע חשוב באמצעות בני הכהנים - "היה כל הדבר אשר תשמע מבית המלך תגיד לצדוק ולאביתר הפהנים...הנה שם עמם שני בניהם...ושלחתם בידם אלי כל דבר אשר תשמעו.."

פרק טו

יציאת דוד מירושלים

<p style="text-align: center;">יצאת דוד מירושלים</p>	<p style="text-align: center;">פרק טז</p>	<p>א-ד: ציבא: ציבא נער מפיבשת מגיע אל דוד ועימו שיירת אספקה עמוסה כל טוב עבור אנשי המלך – "מאתים לחם, ומאה צמוקים, ומאה קיץ, ונגל יין"; דוד שואל את ציבא היכן מפיבשת עצמו – "ואיה בן אדניך?" ציבא טוען כי מפיבשת נשאר בירושלים בתקווה לקבל חזרה את מעמדו; בתגובה מכריז דוד כי ציבא הוא שיקבל את נכסי מפיבשת: "הנה לך כל אשר למפיבשת!"</p> <p>ה-יג: שמעי בן גרא ממורדות הר הזיתים ממשיך דוד אל המדבר ומגיע לעיר בחורים; איש מבית שאול, שמעי בן גרא, יוצא מהעיר, מקלל את דוד, ומהלך למולו תוך שהוא משליך עליו ועל אנשיו אבנים ועפר דרך בזיון: "צא צא איש הדמים ואיש הבליעל.. הטיב עליך ה' כל דמי בית-שאול אשר מלכת תחתו"; אבישי כועס ומקנא לכבודו של דוד: למה יקלל הפלב המת הזה את אדני המלך? אעברה נא ואסירה את ראשו!" אך דוד מגיב בחריפות להצעתו – "מה לי ולכם בני צריה!"; לדברי דוד, הבזיון שבא עליו הוא עונש מאת ה' ועל כן אין להתנגד לו, שהלא ה' אמר לו קלל את דוד! ואדרבה, אולי דווקא בזיון זה הוא המירוק והכפרה שבזכותם יראה ה' את חרפתו, "והשיב ה' לי טובה תחת קללתו היום הזה"</p>
		<p>יד-כג: כניסתו של אבשלום לעיר - כאשר בא אבשלום אל העיר הוא פוגש בחושי, ומגיב כלפיו בחשדנות: "זה חסדך את רעך? למה לא הלכת את רעך?"; חושי משיב כי נאמנותו נתונה למלך באשר הוא, על אחת כמה וכמה כאשר המלך הוא בנו של המלך הקודם, ודעת אבשלום נחה.</p>
<p>רואה את המאורע כעונש המתגלגל עליו בעקבות מעשהו, ועל כן רואה את עצמו כמי שאינו זכאי למלוכה. על כן הוא בורח בידיעה כי לא ילחם על ממלכתו. ברם, הוא אינו יוצא את העיר בלא כלום, ומשאיר אחריו מעין "רשת ריגול" כאשר חושי הוא הקרוב ביותר למלך, אחריו שני הכהנים צדוק ואביתר, ושני בניהם אשר ישמשו כשליחים. כך נשאר דוד לעקוב אחר המתרחש בעיר בעודו יוצא לנדודיו מזרחה.</p> <p>עלילה או אמת לאמיתה? מפיבשת, כזכור, הוא בנו של יונתן האוכל על שולחן דוד. ציבא טוען כי מפיבשת בחר ולנצל את הדחתו שלש דוד ולהישאר בעיר בתקווה שיחזור למעמדו העצמאי. בהמשך הספר (טו-כה-לא) מתברר כי למפיבשת גירסה הפוכה למאורעות. לדברי מפיבשת, הפסח, עבדו ציבא רימה אותו וברח עם חמורו כדי להעליל עליו דברי שקר בפני דוד. דוד, שאינו יודע לפסוק בדבר מכריע מחדש כי רכוש מפיבשת יחולק בין ציבא למפיבשת. ר' הערה בפרק יט.</p> <p>בחורים הר הזיתים חוצץ בין צפון מדבר יהודה לבין ירושלים. ממורדותיו המזרחיים יורדות הדרכים ליריחו. זוהי נחלת בנימין ועריה פזורות בה. חוקרים רבים מזהים את בחורים המקראית בח'רבת עלמית ממזרח ליישוב ענתות של ימינו.</p> <p>שמעי בן גרא איש נכבד ומוכר בשבט בנימין והוא "משפחת בית שאול". כאשר הוא רואה שמעי את המלך בורח מירושלים אל הירדן, חסר מעמד וכח, הוא מתפרץ כנגדו "יצא יצא ומקלל ויסקל באבנים...". אפשר להמחזיז את כל המשתתפים במעשה זה – דוד, שמעי, עבדי המלך, אבישי.</p> <p>"יצא יצא ומקלל" קללה בלשון המקרא איננה דיבור בגסות פה, כפי שאולי נשמע לתלמידים, אלא לאחל ולבקש כי יבואו על אדם דברים רעים.</p> <p>"צא צא איש הדמים" דוד לא הרג אף אחד מאנשי שאול, אולם שמעי מאשים אותו בהריגה, מן הסתם של איש בשת. זו הזדמנות טובה לתרגל התמצאות בספר ולבקש מהתלמידים לחזור למקומות בספרנו בהם מסופר על מות אבנר (ב לא-לז) ומות איש-בשת (ד ה-יב). הנה, כעת מתברר מדברי שמעי כי על אף צערו הגדול והפומבי של דוד, ולמרות מעשיו המתוארים בפרקים אלו, עדיין היו אנשים אשר סברו כי מותו של אבנר, ואף של איש בשת, היו כוונת דוד ולרצונו.</p>	<p>אחיתופל לאחר שתפס אבשלום את ירושלים הוא מתייעץ עם אחיתופל מהו הצעד הבא. אחיתופל מציע לאבשלום לעשות פעולה מופגנת לביסוס מלכותו. מעצה זו נראה כי אחיתופל הבין שבלב האנשים מקנן הספק: עד כמה יכול להיות הקרע בין אב לבנו מוחלט וגמור? ולכן אולי תמיכת העם מהוססת "בחשבם פן ישלימו האב והבן וינקמו מאתנו" (מצו"ד, רש"י). אכן, קשה להעלות על הדעת שכך ינהג בן באביו. כניסת אבשלום לאהל על הגג עם פילגשי אביו (פילגש היא אשה החיה עם בעלה ללא כתובה וללא קידושין) ויציאתו משם באופן מופגן היא פעולה קשה המבהירה כי המרד מוחלט ובלתי הפיך. בעולם הקדום לקיחת נשות המלך הקודם היא דבר סמלי המעיד כי</p>	

אחיתופל מייעץ לאבשלום לעשות פעולה רבת רושם להראות לעם כי המרד הוא עובדה מוגמרת. עצת אחיתופל (הראשונה) היא שאבשלום יבוא על פילגשי אביו באופן מופגן, וכך היה.

א-ד: עצת אחיתופל - אחיתופל מציע לצאת בפעולה מיידית כדי להכריע את המערכה – "אֶבְחַרָהּ נָא שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֶלְף אִישׁ וְאֶקְוֶמָהּ וְאֶרְדְּפָהּ אַחֲרַי דָּוִד הַלְיָלָה...". העקרון המרכזי בהצעה – להבריח את כל הלוחמים מהמחנה, ולהכות "את המלך לבדו". אחיתופל טוען בפני אבשלום כי כאשר יפול המלך, הוא "הַאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה מְבַקֵּשׁ", כל העם ילך אחריו ללא קרב; הצעת אחיתופל מתקבלת על לב אבשלום ואנשיו – "וַיִּישֶׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי אֲבִשְׁלֹם וּבְעֵינֵי כָל זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל".

ה-יג: עצת חושי – אף על פי שישרה עצת אחיתופל בעיניו, ביקש אבשלום לשמוע הצעה נוספת – "קְרָא נָא גַם לְחוֹשֵׁי הָאָרֶץ וּנְשַׁמְעָהּ מָה בְּפִיו גַּם הוּא"; חושי שולל את עצת אחיתופל ומציע הצעה שונה: להמתין לגיוס "כל יִשְׂרָאֵל מִדֶּן וְעַד בְּאֵר שָׁבַע כַּחֲזֹל אֲשֶׁר עַל הַיָּם לְרֹב" ולהילחם כצבא גדול מול מחנה דוד, "וְלֹא נֹתֵר בּוֹ וּבְכָל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ גַּם אֶחָד"; לדברי חושי, צבא גדול יוכל להתמודד מול כל תרחיש, ואף אם יתבצרו אנשי דוד בעיר, יוכל המון העם להקיף את "העיר ההיא חֲבָלִים וְסַחֲבָנוּ אֹתוֹ עַד הַנַּחֵל...".

חושי מנמק מדוע עצת אחיתופל אינה טובה, משני טעמים: ראשית, לא ניתן להחריד את אנשי דוד "...כִּי גִבְרִים הֵמָּה... וְאֶבְיָה אִישׁ מִלְחָמָה וְלֹא יֵלִין אֶת-הָעָם..."; שנית, מכיון שדוד ואנשיו גיבורים ומוכנים לקרב הם יכולים להשיג הישג בצעד הפותח ולהפיל אנשים מצבא אבשלום כבר בתחילת הקרב, מה שיביא לנסיגה מוראלית וכשיל את המערכה כולה "...וְשָׁמַע הַשָּׁמַע וְאָמַר הֲיִתֵּהּ מִגֹּפֶה בְּעַם אֲשֶׁר אַחֲרַי אֲבִשְׁלֹם..".

המלך ירש את קודמו ואת כל אשר לו. העצה והפעולה מלמדים על מידותיהם המקולקלות של אבשלום ושל אחיתופל. במשנה סנהדרין (ג, ב) מנו חכמים את אחיתופל בין "ארבעה הדיוטות שאין להם חלק לעולם הבא". אנו רואים שעל אף חכמתו הרבה של אחיתופל, היו באחיתופל מידות מקולקלות, ולא די בחכמה להוביל את בעליה בדרך הישר. אפשר ללמוד כאן את דברי המשנה במסכת אבות (ג,ט): "רבי חנינא בן דוסא אומר: כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו - חכמתו מתקימת, וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו - אין חכמתו מתקימת!"

עצת חושי ועצת אחיתופל מזמנות השוואה ביניהן. פעולת השוואה יכולה להיות דרך ללמוד את הפרק כולו, כאשר המורה יציג את הרקע והתלמידים יציעו קריטריונים להשוואה. לדוגמה:

חושי	אחיתופל	זמן הפעולה
		כמות הלוחמים
		מוביל הקרב

וכן קריטריונים נוספים, לפי מה שהתלמידים יעלו והמורה יוכל להוסיף (מה מצבו של דוד לפי כל עצה/ הערכת תגובת העם/ מה התוצאה רצויה של הטכסיס) לאחר הצעת קריטריונים שונים התלמידים ימלאו את הנתונים בטבלה בעיון עצמי בפרק.

בשלב הבא התלמידים ימחזו דיון בקרב יועצי אבשלום על היתרונות והחסרונות שבהצעות, וינסו להסביר מדוע בסופו של דבר שמע אבשלום דווקא לעצת חושי. אמנם, אפשר להסביר בפשטות כי כל הסימנים הראו כי עצת אחיתופל טובה אלא שה' עיוור את עיני אבשלום "לְבַעְבוֹר הַבִּיא ה' אֶל אֲבִשְׁלֹם אֶת הָרָעָה", מאידך, אפשר גם להסביר שדרך השכנוע של חושי הוא האופן שבו היטה הקב"ה את לב אבשלום להפך את עצת אחיתופל, ואכן נימוקי חושי היו משכנעים יותר.

מה הדבר האחרון שהיית רוצה לפגוש? חושי מתאר את אנשי דוד בביטוי "מְרִי נֶפֶשׁ הֵמָּה קָדָב שְׁפוֹל בְּשֶׁדָּה". הדובים הם חיות מסוכנות במיוחד, ועוד יותר לאחר שאיבדו את גוריהם. מיד לאחר מכן מתאר חושי את דוד עצמו בדימוי נוסף - גבורתו מרתיעה גם אריות - "אֲשֶׁר לְבוֹ קֶלֶב הָאָרֶיָּה הֵמָּה יִמָּס!" השימוש בדימויים המוכרים לשומעים מעולם החי והצומח נפוץ מאד בדברי הנביא, והוא מטיב להמחיש את הדברים. חושי מבהיר לאבשלום דרך הדימויים הללו "עם מי יש לו עסק". הצירוף של הארי והדב, כחיות מסוכנות, מצוי בתנ"ך מספר פעמים. נוכל לשאול את התלמידים חידה: היכן נזכרו יחד הארי והדב יחד, ביחס לדוד? התשובה בשמ"א פרק יז, כאשר דוד מספר לשאול על מעשיו כרועה: "גַּם אֶת הָאָרִי גַם הַדָּב הִקֵּה עֲבָדְךָ". הנה, אם כך, יתכן וחושי בחכמתו רומז לאבשלום אודות הסיפור המוכר על עצמתו של דוד, שגבר לבדו על המסוכנות שבחיות היער.

<p>"עצת אֶחִיתֶפֶל" הפכה סמל לעצה רעה, שאיננה מכוונת לטובתו של הנועץ ומכוונת להוליכו שולל. אנו רואים כי הכתוב מעיד ההפך: "ועצת אֶחִיתֶפֶל אֲשֶׁר יַעֲזֹר... כְּאֲשֶׁר יִשְׁאַל אִישׁ בְּדַבַּר הָאֶל-לֵהִימָן כִּן כָּל עֵצָה אֶחִיתֶפֶל.. (טז, כג); עצותיו של אחיתופל כה טובות עד שדוד נושא תפילה מיוחדת להפך אותן: "סֶכֶל נָא אֶת עֵצַת אֶחִיתֶפֶל הִ"י! (טז, לא); גם עיקר משימתו של חושי היתה להפך את עצת אחיתופל – "וְאִם הָעִיר תִּשׁוּב וְאֶמְרָתָּ לְאֶבְשָׁלוֹם עֲבָדְךָ אֲנִי הַמִּלְךָ... וְהִפְרָתָּה לִי אֶת עֵצַת אֶחִיתֶפֶל" (טז, לד). ואמנם, הכתוב מעיד כי גם הפעם היתה עצת אחיתופל טובה לאבשלום אלא שה' ציווה להפך אותה. גם חושי אינו טוען שעצת אחיתופל אינן טובות, אלא ש"הפעם הזאת" עצת אחיתופל אינה טובה. הביטוי "עצת אחיתופל" בלשוננו משקף, אפוא, את זווית הראיה של חושי, המשכנע את אבשלום כי העצה תשמש נגדו – "לא טובה העצה אֲשֶׁר יַעֲזֹר אֶחִיתֶפֶל בַּפֶּעַם הַזֹּאת!"</p>	<p>יד: ההכרעה - אבשלום, וכל אנשיו אחריו, מכריעים אחר עצת חושי - "טובה עצת חושי הארכי מעצת אֶחִיתֶפֶל!"; הכתוב מעיד כי לאמיתו של דבר עצת אחיתופל היתה נכונה לאבשלום, אלא ש"ה' צָוָה לְהִפְרֹת אֶת עֵצַת אֶחִיתֶפֶל הַטּוֹבָה לְבַעֲבוֹר הַבֵּיִיא ה' אֶל אֶבְשָׁלוֹם אֶת הַרְעָה" וּלְפִיכָךְ נָטָה לִיבו נָטָה אַחֵר חוּשִׁי.</p>	
<p>מסע מזורז לאחר שבני הכהנים מקבלים את ההודעה באמצעות הוריהם הכהנים, הם ממהרים אל דוד אשר ממתין ב"ערבות המדבר", הוא המישור שבין הרי בנימין לבין לירדן. ר' תצלום טופוגרפי של הרי ירושלים ובקעת הירדן.</p> <p>"עבור תעבור פן יבלע למלך"! מדוע ממליץ חושי למלך למהר לעבור את הירדן? הרי נתקבלה עצתו להמתין ולאסוף את כל העם? על כך משיבים הפרשנים שחושי חשש פן יתחרט אבשלום ויעשה כעצת אחיתופל, ומצו"ד הוסיף וכתב: "פן יעשה כעצת אחיתופל, ובערמה אמר שעצתי ישרה למען לא אודיע לדוד להימלט הלילה..".</p> <p>ויצו אל ביתו ויחנק ובמצו"ד פירש: "חנק את עצמו, כי האמין מעתה שדוד יחזור למלכותו, ויהרגו כמורד במלכות, ויהיו עוד נכסיו למלך כדין מורד במלכות, ולזה חנק עצמו, להציל נכסיו ליורשיו".</p> <p>"מחנים הוא המקום בו התיישב דוד בעבר הירדן וממנו ניהל את המערכה. מחנים היתה עיר מרכזית בגלעד, ובעבר הלא רחוק היתה מקום מושבו של איש בושת (לעיל ב, ח). אנשי העליה הראשונה שאלו את השם המקראי והקימו את מושבת "מחנים" בראשית המאה ה-20 מצפון לראש פינה, הרחק הרחק ממחנים ה"מקורית" שבעבר הירדן. לסימון מקומות במפה מקראית ניתן להיעזר במפות - אתר התנ"ך של מכללת הרצוג.</p> <p>עמשא בן יתר אשר מונה לשר צבאו של אבשלום היה גם הוא אחיינו של דוד המלך. לדוד היו שתי אחיות: צרויה, אמם של יואב אבישי ועשהאל, ואביגיל, אימו של עמשא. במדינת ישראל כיום קרויים אתרים רבים על שם גיבורי התנ"ך. בשם הר עמשא נקראים הר ויישוב בחבל יתיר, בדרום הר חברון.</p>	<p>טו-כט: דוד עובר את הירדן – לאחר שנתקבלה עצתו ממחר חושי ושולח את יהונתן ואחימעץ ליידע את דוד בפרטי המעשה; חושי מייעץ לדוד למהר לעבור את הירדן מיד – "אל תֵּלֶן הַלַּיְלָה בְּעֶרְבוֹת הַמִּדְבָּר!" "עבור תעבור פן יבלע למלך!"; בדרכם, מתגלים יהונתן ואחימעץ על ידי נער מאנשי אבשלום, אך זוכים להצלה על ידי אשה אחת מבחורים אשר מסתירה אותם בבאר בחצר ביתה ומטעה את רודפיהם; ברגע שהודעת חושי מגיעה לדוד הוא לוקח את כל אנשיו ועובר את הירדן מיד, באותו הלילה; באותה שעה בירושלים, כאשר ראה אחיתופל כי לא נעשתה עצתו, ערך את צוואתו וחנק עצמו בביתו.</p> <p>עם בוא דוד למחנים, אנשים מנכבדי הגלעד, מכיר בן עמיאל וברזלי הגלעדי, תמכו בו במזון רב ובאספקה – "מִשְׁקָב וּסְפוֹת וְקִלְי יוֹצֵר וְחִטִּים וְשִׁעְרִים וְקִמַח וְקִלְי וּפּוֹל וְעֵדְשִׁים וְקִלְי: וְדָבַשׁ וְחֶמְאָה וְצֹאן וְשִׁפּוֹת בְּקָר הַגִּישׁוּ לְדָוִד..", ואף שבי בן נחש העמוני הגיש סיוע לאנשיו.</p> <p>אבשלום, אשר גייס צבא גדול כעצת חושי, עבר גם הוא את הירדן "הוא וְקָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ". הוא ממנה את עמשא בן יתר למפקד הצבא, ונערך בארץ הגלעד למלחמה. (פס' כד-כו)</p>	<p>מעבר דוד לעבר הירדן</p>
<p>יער אפרים הכתוב מכנה כך את היער הגדול בעבר הירדן המזרחי, כנראה היער ההררי מצפון-מערב למחנים. הכינוי "יער אפרים" למקום ממזרח לירדן מעורר תמיהה, והפרשנים תירצו את</p>	<p>א-ה: ההכנות – דוד מחלק את צבאו לשלוש מחנות: "הַשְּׁלִישִׁית בְּיַד יוֹאָב וְהַשְּׁלִישִׁית בְּיַד אֲבִישׁי בֶן צְרוּיָה אֲחִי יוֹאָב, וְהַשְּׁלִישִׁית בְּיַד אֶתִי הַגִּתִּי";</p>	

<p style="text-align: center;">הקרב</p>	<p style="text-align: center;">פרק יח</p>	<p>איתור הדו-שיח בין דוד לקציניו קודם היציאה למערכה: <u>דברי דוד</u> – "יצא אצא גם אני עמכם", <u>ותשובת הקצינים</u>: "לא תצא!" נימוקם - דוד הוא בעל ערך רב לאין שיעור מכל לוחם וקצין ועליו להישאר מוגן בעיר - ".כי עתה כמנו עשרה אלפים ועתה טוב פי תהיה לנו מעיר לעזר"; דוד מקבל את דברי השרים ונשאר בעיר, אך נותן הוראה חדה בעת יציאתם לקרב: "לאט לי לנער לאבשלום!"; הכתוב מדגיש כי "כל העם שָׁמְעוּ בְּצוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל הַשְּׂרִים עַל דְּבַר אֲבִשָׁלוֹם.."</p> <p>ו-יח: המלחמה – המלחמה מתרחשת ב"ער אפרים" שבעבר הירדן המזרחי, וצבא אבשלום מוכה ונפוץ לכל עבר; תנאי היער מקשים על הלוחמים הבורחים ומגבירים את האבדות בקרבם - "וַיָּרֶב הַיַּעַר לְאַכֵּל בָּעַם מֵאֲשֶׁר אָכְלָה הַחֶרֶב".</p>
		<p>הדבר בדרכים שונות. רש"י באר כי בני אפרים, שנחלתם היתה ממערב לירדן, ניצלו גם את אזורי החורש שמעבר לנחל למרעה בהמותיהם, ומשום כך נקרא היער על שמם. ב"דעת מקרא" באר (ע"פ שופטים יב, ד) כי פליטי אפרים ישבו בהר הגלעד בימי השופטים והיער כונה כך על שמם.</p> <p>שוֹבֵךְ הָאֵלָה הַגְּדוּלָה ישנם מקומות שבהם פרט מעולם הצומח מקבל דגש מיוחד בתיאור מעשה בכתובים, וכזו היא "האלה הגדולה" הנזכרת במעשה אבשלום. כבר קודם לכן ציין הכתוב כי תנאי היער גבו מחיר כבד מכוחותיו של אבשלום שהתפזרו בסבך. הכתוב לא פרט כיצד נפגעו בעיר, וניתן לשער, ביחד עם התלמידים, מה קרה ללוחמים בלחימה בשטח הסבך והזר: איבדו את הדרך, נלכדו במקומות ללא מוצא, נפלו בבורות, נפצעו, נתקלו בחיות טורפות וכדו'. שיאו של התיאור הוא, ללא ספק, הרגע בו נלכד אבשלום בשערו בשוֹבֵךְ הָאֵלָה הַגְּדוּלָה ונותר תלוי בין שמים לארץ, ואמנים רבים לאורך הדורות ניסו להמחיש רגע זה בציוריהם. לצה"ל כיום ישנה יחידה מיוחדת המתמחה בלחימה בסבך – יחידת "אגוז". באשר לזיהוי האלה התנ"כית – יש שזיהו אותה עם האלה הארצישראלית ויש שזיהו אותה עם האלה האטלנטית הגדולה יותר. עץ האלה נפוץ מאד בחורש הים-תיכוני. העמק בשפלת יהודה מדרום לבית שמש קרוי "עמק האלה" על שם חורש האלות הסובב אותו. האלה הגדולה והמפורסמת (אטלנטית) בישראל נמצאת בצפון הארץ, ב"חניון האלות" הסמוך למצודת נבי-יושע. חוברת מידע והצעות לפעילות בנושא <u>עצי התנ"ך</u> נמצא באתר הקרן הקיימת לישראל.</p>
<p style="text-align: center;">מות אבשלום</p>		<p>ט-יח: מות אבשלום – במהלך הקרב, אבשלום נגלה בפני איש מעבדי דוד כאשר הוא שער ראשו אחוז ב"שוֹבֵךְ הָאֵלָה הַגְּדוּלָה" והוא תלוי ב"בין השמים ובין הארץ", והאיש מדווח ליואב את שראה; איתור הדו-שיח בין יואב ל"איש המגיד": <u>דברי יואב</u>: "וְהִנֵּה רָאִיתָ! וּמְדוּעַ לֹא הִפִּיתוּ שָׁם אֶרְצָה?" <u>תשובת המגיד</u>: "ולוא אֲנִי שָׁקַל עַל כְּפִי אֶלֶף כֶּסֶף לֹא אֶשְׁלַח יָדִי אֶל-בֶּן הַמֶּלֶךְ! כִּי בְּאַזְנֵינוּ צָוָה הַמֶּלֶךְ.. לֹאמַר: שְׁמְרוּ מִי בְּנֵעַר בְּאֲבִשָׁלוֹם!"; יואב מחליט לפגוע באבשלום בעצמו - "וַיִּקַּח שֶׁלֶשֶׁה שִׁבְטִים בְּכַפּוֹ וַיִּתְקַעֵם בְּלֵב אֲבִשָׁלוֹם עוֹדְנֵוּ חֵי בְּלֵב הָאֵלָה..", בעוד אבשלום גוסס באים עשרה מנערי יואב ומשלימים את המלאכה – "וַיָּכּוּ אֶת-אֲבִשָׁלוֹם וַיָּמָתוּ".</p> <p>מות אבשלום מבשר את תום המערכה, יואב תוקע בשופר בעוד אבשלום מושלך בבזיון באחד הבורות בעיר, "וְכָל יִשְׂרָאֵל נֹסוּ אִישׁ לְאֹהָלוֹ"</p>
		<p>שערו של אבשלום שהיה לו מקור רהב וגאוה, היה לו לרועץ, ובגללו נתלה בסבך האלה. חז"ל ראו בכך ביטוי סמלי של מידה כנגד מידה: "אבשלום נתגאה בשערו לפיכך נתלה בשערו..". (משנה סוטה א, ח)</p> <p>המחזה התיאור של הויכוח בין יואב לאיש המגיד בעוד אבשלום תלוי באלה, מזמן העמקה בדברים באמצעות המחזה. אפשר לבקש מתלמיד אחד לייצג את יואב ומתלמיד אחר לייצג את האיש, כאשר עליהם להתבסס על הכתוב ולהעשיר את הטיעונים בעד וכנגד הריגת אבשלום. הויכוח יבליט את הוראתו של יואב כנגד הציווי המפורש של דוד, ואת נאמנותו של האיש להוראת דוד.</p> <p>יד אבשלום אחת ההוראות של המילה "יד" בלשון המקרא היא מצבה וזכרון, לדוגמה: "וְנִתְּתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחֻמֹּתַי יָד וָשֵׁם" (ישעיהו נ, ה) הכתוב מספר כי אבשלום הציב לו "מַצֵּבָה" אבן בעמק המלך הסמוך לירושלים הקדומה כדי שיהיה לו לזכרון. אחת ממצבות הפאר החצובות בסלע בנחל קדרון ידועה בשם "<u>יד אבשלום</u>". למעשה, האתר בנחל קדרון הוא מצבה מאוחרת יותר מימי בית שני, אולם המסורת העממית ייחסה אותו לאבשלום, ולא זו בלבד אלא שנוסעים קדמונים רבים מתארים מנהג ירושלמי עתיק ש"כל העובר שם משליך עליו אבנים לסקלו על שהיה מורד באביו..".</p>

			<p>"..כי אמר אין לי בן.." המפרשים מקשים: הרי הפסוק סותר את הנאמר בפרק יד (פס' כז) "וַיִּלְדוּ לְאַבְשָׁלוֹם שְׁלוֹשָׁה בָּנִים, וְבַת אַחַת"? מצו"ד תירץ כי בניו הנזכרים כבר מתו, ורש"י באר כי אמנם היו לו בנים אך איש מהם לא היה ראוי וחשוב להמשיך דרכו "בעבור הזכיר שמי".</p>
<p align="center">הגעת הבשורה משדה המערכה</p>		<p>יט-כג: ריצת אחימעץ והכושי - עם תום הקרב ביער אפרים מבקש אחימעץ בן צדוק לרוץ ולבשר את הדבר למלך, ומנהל דו-שיח עם יואב; תחילה דוחה יואב את בקשתו - "לא איש בְּשָׂרָה אֶתָּה הַיּוֹם הַזֶּה.. כִּי עַל כֵּן בָּן הַמֶּלֶךְ מֵת"; יואב שולח את אחד עבדי המלך מבני כוש לבשר, והוא יוצא לדרכו; אחימעץ מבקש בשנית - "וַיְהִי מָה אֶרְצָה נָא גַם אֲנִי אֲחַרֵי הַכּוּשִׁי", ושוב נדחה - "לָמָּה זֶה אֶתָּה רָץ בְּנִי וְלָמָּה אֵין בְּשׂוֹרָה מִצָּאֵת"? (שהרי הרץ כושי כבר יבשר ולאחימעץ לא ייוותר דבר); אחימעץ מתעקש בשלישית - "וַיְהִי מָה, אֲרוּץ!" והפעם יואב נעתר לו - "וַיֹּאמֶר לוֹ: רוּץ"; אחימעץ רץ "דָּרַךְ הַכָּכָר" ומשיג את הכושי.</p> <p>כד-לא: הגעת הבשורה - הצופה על גג שער מחנים רואה מרחוק איש "רָץ לְבָדוּ" ומדווח למלך; המלך מסיק: "אם לְבָדוּ - בְּשׂוֹרָה בְּפִיּוֹ!" אז רואה הצופה גם את הרץ הכושי, אף הוא "רָץ לְבָדוּ" ושוב מסיק המלך: "גַּם זֶה מְבֹשֵׁר"; בינתיים הצופה מצליח לזהות מיהו הרץ הראשון - "אֲנִי רָאֵה אֶת מְרוּצַת הָרֵאשׁוֹן כְּמִרְצַת אַחִימַעֵץ בֶּן צְדוֹק", וזיהוי זה מחזק את המלך בציפייתו: "אִישׁ טוֹב זֶה וְאֵל בְּשׂוֹרָה טוֹבָה יְבֹא!"</p> <p>אחימעץ מגיע ראשון ומבשר למלך: "בְּרוּךְ ה' אֱ-לֹהֵיךָ אֲשֶׁר סָגַר אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִשְׂאוּ אֶת יָדָם בְּאֲדָנֵי הַמֶּלֶךְ", אך אין המלך מגיב לכך, אלא רק שואלו: "שְׁלוֹם לְנֶעַר לְאַבְשָׁלוֹם"? אחימעץ מתחמק מתשובה, ובינתיים מגיע הכושי ומבשר גם הוא - "יְתַבְּשֶׁר אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ כִּי שִׁפְטָךָ ה' הַיּוֹם מִיַּד כָּל הַקָּמִים עֲלֶיךָ!" ושוב אין המלך מגיב, אלא רק שאלה אחת בפיו: "הַשְּׁלוֹם לְנֶעַר לְאַבְשָׁלוֹם"? ותשובת הכושי: "הָיָה כְּנֶעַר אֲבִי אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ!"</p>	<p>"דרך הככר" היא הדרך העוברת במישור שבין הירדן - "ככר הירדן" (ר' בראשית ג, י). אם כן, משמעות הדבר היא שהכושי רץ במסלול הקצר יותר דרך ההר המיוער, ואחימעץ ירד לבקעה, למישור, ורץ במקביל דרך ארוכה עד ששב ופנה מזרחה במעלה ההר למחנים. נמצא, שעל אף שהכושי יצא ראשון, ועל אף שאחימעץ רץ בדרך הארוכה יותר, הוא הגיע ראשון, הן בשל שבחר בדרך נוחה יותר והן בזכות ריצתו המהירה שהיתה ידועה ברבים כפי שעולה מדברי הצופה: "אֲנִי רָאֵה אֶת מְרוּצַת הָרֵאשׁוֹן כְּמִרְצַת אַחִימַעֵץ בֶּן צְדוֹק"</p> <p>"אם לְבָדוּ - בְּשׂוֹרָה בְּפִיּוֹ!" שדרך הנסים מן המערכה אל העיר לנוס ביחד ובערבוביה.</p> <p>שער העיר הכתוב מוסר פרטים רבים על מבנה שער העיר מחנים: ראשית, יש שער בחומה החיצונית ויש שער בחומה הפנימית, והמלך יושב "בין השערים". שנית, ישנו צופה העומד על "גג השער" וישנו שוער העומד אצל השער. בהמשך נראה כי על גג מבנה השער ישנה עליה, אליה עולה דוד ונחשף לעין כל כאשר הוא מראה צערו ברבים על מות בנו. מה ניתן ללמוד מתמונת השער? מובן שלא השער הוא העניין אלא מה שמתרחש בו: המלך שילח את הצבא לקרב כאשר הוא עומד "אֵל יַד הַשְּׁעָר" (פס' ד). כעת מתברר כי בכל הזמן שהקרב התנהל היה המלך יושב דרוך בתוך השער, וממתין לבשורה משדה המערכה. ברגע שהצופה רואה את הרץ הראשון מתגברת הדריכות והתקווה ל"בשורה טובה". מהרה מתברר כי הדאגה העיקרית של המלך בכל הזמן הזה היתה: "הַשְּׁלוֹם לְנֶעַר לְאַבְשָׁלוֹם?"</p> <p>בשורה טובה? המלך מסיק מהעובדה שרץ בודד מגיע מהמערכה כי בפיו בשורה טובה. האמנם? מתברר שאכן הכל ראו בדבר בשורה טובה. הלא באותו היום הוסר איום המרד והנה המלך שב למלכותו, ומה יכולה להיות בשורה טובה מזו? ואכן אנשי דוד ראו דבר תשועה גדולה, וגם אחימעץ הפציר ביואב: "אֲרוּצָה נָא וְאַבְשָׁרָה אֶת הַמֶּלֶךְ כִּי שִׁפְטוּ ה' מִיַּד אֲבִיּוֹ!" אחימעץ אמנם רץ לבשר טוב, וגם הכושי סבר שהוא מבשר דברים טובים, אלא שכאשר אחימעץ והכושי מבשרים למלך כי מתו מבקשי נפשו וכי הוא שב למלכותו, אין המלך רואה בדבר בשורה טובה וכל מעייניו נתונים לשלום אבשלום: "השלום לנער לאבשלום"? על אף כל הרעה שעשה אבשלום לדוד, ואף שמרד בו וביקש את נפשו, כל יחסו של דוד לאבשלום הוא כרחם אב על בנו ודבר זה יקר בעיניו יותר מכל דבר אחר.</p>
		<p>א-ה: האבל הפומבי - דוד רוגז וסוער, ועולה לגג השער בזעקות אבל נוראות: "בְּנִי אַבְשָׁלוֹם! בְּנִי, בְּנִי אַבְשָׁלוֹם! מִי יִתֵּן מוֹתִי אֲנִי תַחְתִּיךָ!"</p>	<p>בני אבשלום בני בני אבשלום על בכיו של דוד על אבשלום כתב המלבי"ם: "למה בכה על אבשלום שרצה להרגו? וכה אמר בלכתו בני אבשלום - רצה לומר שהגם שמרד ומרה, הוא בוכה</p>

<p>האבל</p>	<p>פרק יט</p>	<p>אֲבָשָׁלוֹם בְּנִי, בְּנִי!"; העם רואה את צערו של המלך והלוחמים השבים משדה המערכה נכנסים אל העיר בשקט ובמבוכה. יום הנצחון נהפך ליום אבל.</p> <p>ו-ט: יואב בא אל המלך ומדבר איתו דברים קשים - "הַבִּשְׁתָּ הַיּוֹם אֶת פְּנֵי כָל עַבְדֶּיךָ!" יואב מאשים את דוד כי חיי אבשלום החוטא עדיפים בעיניו מחיי נאמניו - "כִּי יִדְעֵתִי הַיּוֹם כִּי לֹא אֲבָשָׁלוֹם חַי וְכָלְנוּ הַיּוֹם מֵיָמִים כִּי אַז יֵשֶׁר בְּעֵינֶיךָ"?!"; יואב מאיים על דוד כי אם לא יצא וידבר אל העם דברים טובים בעבור הנצחון במלחמה, יעזבו אותו אנשיו עוד הלילה, עד האחרון שבהם; בעקבות דברי יואב דוד יושב בשער העיר ומקבל את פני העם - "וַיָּבֹא כָל הָעָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ"</p>
<p>מעמד שיבת המלך בירדן</p>	<p>פרק יט</p>	<p>יא-טז: בכל שבטי ישראל, שזה עתה ניגפו במערכה מתדיינים וטוענים בעד החזרת דוד למלכותו, שהלא בעבר עשה עימם חסדים רבים וכעת "אֲבָשָׁלוֹם אֲשֶׁר מִשְׁחַנוּ עֲלֵינוּ מֵת בַּמִּלְחָמָה וְעַתָּה לָמָּה אַתֶּם מְחַרְשִׁים לְהַשִּׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ"?; דוד שולח ביד צדוק ואביתר אל אנשי יהודה שיבואו אף הם אל הירדן להשיבו - "אֲחִי אַתֶּם עִצְמִי וּבִשְׂרֵי אַתֶּם וְלָמָּה תִּהְיוּ אַחֲרָיִם לְהַשִּׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ"? ואמנם "כָּל אִישׁ יְהוּדָה כְּאִישׁ אֶחָד" שולחים להביא את המלך ויורדים לקראתו אל הגלגל; המלך ממנה את עמשא כשר צבא תחת יואב.</p> <p>יח-מג: בפסוקים אלו תיאור של מספר דמויות אשר היו מעורבות במעשה המרד, וכעת המלך פוגש בם בשובו אל מעבר הירדן:</p> <p><u>שמעי בן גרא</u> - יורד עם כל משפחתו "וְאֶלְף אִישׁ עִמּוֹ מִבְּנֵימִן" אל הירדן, נופל לפני המלך ומבקש ממנו מחילה על "אֲשֶׁר הֶעָוָה עַבְדְּךָ בַיּוֹם אֲשֶׁר יָצָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ מִירוּשָׁלַם...כִּי אָנִי חָטָאתִי וְהִנֵּה בָאתִי הַיּוֹם רֹאשׁוֹן.. לְרַדֵּת לְקִרְאת אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ"; אבישי מבקש לעשות דין בשמעו ולהורגו ודוד גוער בו: "מָה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה כִּי תִהְיוּ לִי הַיּוֹם לְשֹׁטָן!" "הַיּוֹם יוֹמַת אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל"?; דוד נשבע לשמעו כי לא יומת.</p>
<p>עליו משתי טעמים:</p> <p>א. מפני שלא היה בדעתו להרוג את אביו, רק למלוך תחתיו, ועל זה אמר בני אבשלום בני בני אבשלום, רצה לומר: היית בני, לא כאכזר וזר להרגני, והיית בני בני, רצה לומר בני העיקרי הראוי למלוך תחתי.</p> <p>ב. מפני שידע שמעשה זו נסבב ע"י חטאו ועל ידי יעוד הנביא, ועל זה אמר: מי יתן מותי אני תחתיתך לא אתה תחתית, ובזה החליט לאמר אבשלום בני...כאילו נענש בעון אביו.</p> <p>ורבותינו ז"ל אמרו שאמר שמונה פעמים בני - להעלותו משבעה מדורי גיהנם ולהביאו לגן עדן, ועל זה רמז במה שאמר "ועל", כמו: "מוריד שאלו ויעל", שהעלהו משערי גיהנם בבכיותו</p> <p>עמדתו של יואב כנגד דוד היא עמדה תקיפה, והוא אמנם פעל כנגד ציווי של דוד, אך בראייתו עשה זאת לטובת דוד. אמנם, בסופו של דבר דוד עושה כדברי יואב ויוצא אל העם. מהכתוב לא ברור האם קיבל את דברי יואב, האם קיבלם חלקית, או שפעל מתוך אילוץ.</p>	<p>הדחת יואב ומינוי עמשא הוא מעשה דרמטי מאד. דוד העביר את יואב מתפקידו על שהפר את הוראתו והרג את אבשלום, וכן ביטא במינוי עמשא מהלך של אחדות עם המורדים. מעשה זה מצטרף לשורה של מעשים נוספים החושפים את הקרע שבין דוד לבין בני צרויה. המורה יכול לבקש מהתלמידים לתאר את מעשה הדחת יואב בכתבה, פרשנויות, ראינות אשר יעשו שימוש במקורות נוספים בספר שמואל. אפשר להרחיב את הנושא ל"יום השבת המלך" ולכתוב על כך כתבות, פרשנויות וכו' המתארות מזוויות שונות את מרד אבשלום, מות אבשלום, הדיון בקרב שבטי ישראל להשיב את המלך ועוד.</p> <p>הגעת המלך לירדן הכתוב מקדיש פסוקים רבים לתיאור הגעת המלך לירדן ולמפגש עם אנשים שונים שבאו להקביל את פניו. אפשר לתת לתלמידים משימה ללימוד עצמי של קטע זה: 1. לאתר בכתוב אנשים שהגיעו להקביל את פניו (שמעי, אלף איש מבנימין, אנשי יהודה, ברזילי וכדו') 2. כל תלמיד יבחר דמות/קבוצת דמויות ויכתוב בשמה שלט אשר תייצג את המסר שעימו היא מבקשת להקביל את פני המלך. ניתן יהיה לבחור גם דמויות שאינם כתובות בפרק ולכתוב שלטים בשמן. לאחר מכן יתבצע בכיתה טקס שבו המלך יכנס ומקבלי הפנים יניפו את שלטיהם. השלטים יהוו בסיס לדיון - כיצד מגיב המלך לאנשים.</p> <p>היום יומת איש בישראל!? מתוך השוואה פשוטה, ניתן היה לחשוב כי כשם שדוד יגמול חסד למי שעשה עימו טובה (ברזילי) כך יגמול רעה למי שעשה עימו רעה. כך חשב אבישי, בוודאי לגבי שמעי אשר קילל את המלך וזלזל בו במופגן, אך דוד אינו חושב כך. יום חידוש מלכותו הוא יום של אחווה ולא של נקם. זוהי דרכו של דוד לכל אורך הספר. זו היא גם הסיבה למינוי של עמשא, לקרב את הפלג המתנגד, להמעיט באיבה ולהרבות באחדות. זוהי אצילות נפש ותפישה רוחנית</p>	

<p>עילאית, שבני צרויה אינם מסוגלים לקבל אותה. נוכל לנסות לייצג את בני צרויה ודוד בדיון זה. כמו כן אפשר לחשוב עם התלמידים על מאבקים קשים שבהן צד אחד מצליח לנצח. מה יהיה יחסו לצד השני? מה נוכל ללמוד מדוד? מתי צריך לנהוג באצילות נפש? (יש לזכור בדיון זה כי ישנם מצבים שונים, ולא כל אחד הוא דוד, ובכל זאת יש להעמיד מול עינינו את דרכו של דוד, במיוחד בכל מה שקשור להנהגתו הלאומית את העם).</p> <p>עבדי רמני! הכתוב לא מוסר לנו בבירור אלו משתי הגרסאות היא הנכונה: האם ציבא רימה את מפיבשת וברח לו עם החמורים בעודו ממתין לו, או שמפיבשת בחר שלא להצטרף למלך כטענת ציבא. דוד אינו מכריע לאחד הצדדים בויכוח זה ופוסק: "אתה וציבא תחלקו את השדה". חז"ל מביעים בקורת על כך שדוד קיבל, ולו חלקית, את דברי ציבא כנגד מפיבשת.</p> <p>פסוקים מא-מד ממשיכים את פסוקים יא-טז ואפשר ללמדם ברצף, ואחר כך להשלים את המפגש עם הדמויות השונות. הנה כי כן מתברר בפסוקים אלו כי על אף כוונתו הטובה של דוד, לשתף את אנשי יהודה גם הם למען ישיבו הכל את המלך כאיש אחד, לא נתקיימה כוונתו ושוב פשתה המריבה והמחלוקת - למי המלך צריך להיות קרוב יותר.</p>	<p>מפיבשת – מגיע אל הירדן ולשאלת המלך "למה לא הלכת עמי?" משיב: "עבדי רמני!" וכי ציבא ניצל את עובדת היותו פסח וברח עם חמוריו; המלך, שכבר אמר בביום צאתו מירושלים למסור את כל נחלת מפיבשת לציבא, מכריע כעת לחלק את הנחלה בין שניהם: "אמרתי: אתה וציבא תחלקו את השדה" ברזילי הגלעדי – שסיפק למלך כל טוב בעת שהותו במחנים מגיע לקבל את פני המלך; המלך מבקש לגמול לו טובה: "אתה עבר אתי וכלפתי אתה עמדי בירושלם"; ברזילי טוען שהוא זקן מכדי ליהנות ממנעמי בית המלוכה וטוב לו להמשיך לשבת בעירו ולמות בה; במקומו הוא שולח את כמהם עבדו אל בית המלך בירושלים.</p> <p>מא-מד: הריב בין אנשי ישראל ליהודה: אנשי יהודה שמיהרו להגיע לירדן מעבירים את המלך, ועימם רק חלק מאנשי ישראל; בעקבות כך מתרעמים שבטי ישראל אל המלך; איתור טענות הצדדים: טענת אנשי ישראל: "מדוע גנבו אחינו איש יהודה ויעברו את המלך ואת ביתו את הירדן?" תשובת אנשי יהודה: "כי קרוב המלך אלי ולמה זה טרה לך על הדבר הזה?" וכן טוענים שלא קיבלו כל טובת הנאה מהמלך; תגובת אנשי ישראל: "עשר ידות לי במלך.. ומדוע הקלתני ולא היה דברי ראשון לי להשיב את מלכי?"!</p>	
--	---	--